

Kadınhanı'nda Para Vakıfları

Monetary Foundations in Kadınhanı

Barış SARIKÖSE*

ÖZET

Osmanlı toplum hayatında vakıflar önemli bir yere sahipti. Osmanlı dönemindeki vakıf çeşitlerinden biri de para vakıflarıydı. Hayırsever kişiler, nakit paralarını, mescit cami gibi hayır eserleri ile bu kurumlardaki imam ve hatip gibi görevlilerin maaşlarına vakfetmişlerdir. Vakfedilen nakit paranın işletilmesinden elde edilen gelirler, vakfiye şartlarına uygun olarak mütevellî tarafından hayır işlerine harcanmıştır. XIX. yüzyılda para vakıflarında artış meydana gelmiştir. Başkent İstanbul ve Anadolu'da birçok şehir ve kasabada da para vakıfları tesis edilmiştir.

Kadınhanı'nda da Osmanlı toplumundaki genel teamüllere uygun olarak para vakıfları kurulmuştur. XIX. yüzyılda Kadınhanı, Saidili nahiyesinin merkezi olup bu nahie Konya merkeze bağlıdır. Kadınhanı adli yönden Konya'ya bağlı olduğundan kurulan para vakıfları, Konya Şer'îye Mahkemesinde tescil edilmiştir. Genel olarak kurulan para vakıflarının geliri, köy ve mahalledeki cami ve mescitlerin tamiri ile görevlilerine harcanmıştır. Bu araştırmada Konya Mahkemesinde tescil edilen Kadınhanı merkez ve bağlı köylerde tesis edilen para vakıfları Konya Şer'îye Sicilleri ışığında değerlendirilmiştir.

ANAHTAR KELİMELELER

Konya, Kadınhanı, Saidili, Osmanlı, Para Vakfı.

ABSTRACT

Foundations had an important place in the Ottoman society life. One of the foundation was monetary foundations in the Ottoman period. Philanthropic persons had consecrated their cash money to charity foundations like as mosque and masjids and the salary of imam and preacher on duty. Obtained incomes endowment cash money operated spent to charity by trustee according to the condition mentioned in the waqf. There had been an increase on the monetary foundations in XIX'th century. Monetary foundations were established in a lot of cities and towns in Istanbul and Anatolia.

Monetary foundations were established in Kadınhanı according to general customary in Ot-

* Yrd. Doç .Dr., Karabük Ü. Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, barissarikose@karabuk.edu.tr

toman society too. Kadınhanı was the centre of township of Saidili which was connected to Konya. Waqfiya of monetary fundatios were registered in Konya Religious Court because of Kadınhanı connected to Konya by judicial. The incomes of monetary foundations was spent to repairing of mosques and masjids, salary of deputy in this foundations. Monetary foundations which was established in the centre of Kadınhanı and it's villages, registered in Konya Religious Court was evaluated according to the Register of Konya Religious Court.

•

KEY WORDS

Konya, Kadınhanı, Saidili, Ottoman, Monetary Foundation.

GİRİŞ

Osmanlı sosyo-ekonomik hayatında vakıfların önemli bir yeri olduğu bilinmektedir. Özellikle şehirlerin imarı ve alt yapısının oluşmasında vakıfların rolü inkâr edilemez. Padişahlar ve devlet adamları tarafından kurulan büyük vakıflar yanında halk tarafından tesis edilen vakıfların şehir ve köylerin her türlü ihtiyacını karşılamaya yönelik olduğu görülmektedir. Osmanlı döneminde vakıflar; alt yapı ve bayındırlık hizmetleri, dini ve kültürel hizmetler, eğitim hizmetleri, sağlık hizmetleri, sosyal güvenlik ve dayanışma hizmetleri, hayır hizmetleri verilen tesisler yoluyla sosyal hayatın her alanını kuşatmış, çok geniş alanda faaliyet göstermişlerdir. Vakıf çeşitlerinden biri de para vakıflarıdır. Osmanlı'da başta başkent İstanbul olmak üzere birçok yerleşim biriminde para vakıflarının kurulduğu görülmektedir (Özcan, 2003: 6, 8, 9, 95-203).

Konya'nın kaza ve nahiyelerinde de Osmanlı toplumundaki genel teamülere uygun olarak para vakıfları kurulmuştur. Kadınhanı'nda XIX. yüzyılda tesis edilen para vakıflarının tescil işlemleri Konya Şer'iyehane Mahkemesinde yapılmış ve bu vakfiyeler "*Konya Şer'iyehane Sicilleri*"ne kaydedilmiştir. Sak, "*Konya Şer'iyehane Sicilleri*"ndeki Konya vakfiyelerini değerlendirirken; Konya'da başta Mevlana Celâledin-i Rûmî ve Şems-i Tebrizî türbeleri ile Sultan Selim Camii ve çeşmeler için de para vakıflarının kurulduğunu tespit etmiştir (Sak, 2005: 61-66). Özellikle XVI. yy.dan itibaren Konya Bedesten'indeki vakıf dükkânlar önemli bir yekun tutmaktaydı (Faroqhi, 2000: 47). Konya'daki vakıfların Konya ekonomisine büyük canlılık getirdiği bilinmektedir (Küçükdağ, 1989 : 171-172). Bu bağlamda XIX. yy. da sayıları gittikçe artan para vakıflarının başta Konya merkez olmak üzere Kadınhanı gibi diğer kazaların ekonomik hayatında da büyük bir öneme sahip olduğu görülmektedir.

I. PARA VAKIFLARI

Vakıf, bir kimsenin Allah yolunda menkul ve gayr-i menkul mülk veya emlâkını dini ve sosyal bir gayeye müebbeden tahsis etmesidir (Yediyıldız 1986: 154). Vakıf müessesesi içinde dikkat çeken vakıflardan biri de para vakıflarıdır. Hukuken bir kişi, nakit parasını da toplum yararına vakfedebilirdi. Bu tür para vakıfları, sahip oldukları nakit parayı İslam'ın faiz yasağına rağmen ihtiyaç sahiplerine faizle borç vermektedir. Onu on bir yada on bir buçuktan yapılan faizle borç verme işlemine "*muamele-i şer'iyye*" veya "*hile-i şer'iyye*" denmektedir. İslam hukukunda tartışma konusu olan nakit para vakıfları konusunda "*mua-*

mele-i şer'îye" ile faiz hususlarının birbirine karıştırıldığı görülmektedir (Akgündüz, 1996: 216).

Para vakıflarının ayırt edici özelliği vakfın mal varlığının tamamının veya bir kısmının nakit para olarak vakfedilmiş olmasıdır. Para vakıflarının kesin olarak ne zaman ortaya çıktığı tartışma konusudur. Ancak para vakıflarının Osmanlı'ya özgü bir uygulama olduğu bilinmektedir. İslam dünyasında mezhepler bazında para vakıfları konusunda yaygın tartışmaların olduğu bilinmektedir. Osmanlı'da Sultan II. Murad, özellikle Fatih devrinden itibaren para vakıflarına daha fazla rastlanmaya başlanmıştır (Özcan, 2003: 10-11; Çağatay, 1971: 48).

Bu konunun meşruiyeti İslam tarihi boyunca hukukçular arasında tartışmalara sebep olmuşsa da çeşitli zaruretlerden dolayı yaygın bir şekilde uygulanmıştır (Ünal 2002: 247). İslam hukukunda riba, haram sayılmıştır (Çağatay, 1971: 42). Başlangıçta Ebu Hanife'nin talebesi İmam Züfer dışında hiçbir hukukçu tarafından vakfı caiz görülmemiş nakit paraların Osmanlı Devleti'nin yükselme döneminde hukukçular tarafından tartışıldığı görülmektedir. Nakit para vakfının örfe vakfı caiz görülen menkul mallar grubuna girdiğini iddia eden Seyhülislam Esbussud Efendi'nin görüşü, resmi görüş haline gelince bütün Osmanlı ülkesinde nakit para vakfı alabildiğine artmıştır. Nakit paralar, ya fakirlere sermaye olarak verilmiş (Bidâa) ya da emek sermaye şirketi (Mudârabâ) tarzında kâr- zarar usulüne göre işletilmiş ve yahut muamele-i şer'îye denilen peşin satıp veresiye vermek suretiyle %15'i geçmeyen yıllık kâr alınarak çalıştırılmıştır. Muamele-i şer'îye usulü, mahiyeti itibariyle faize benzese de faiz değildir. Bu sebeple faiz tabiri değil ribh-kâr tabiri kullanılmıştır (Akgündüz 2002: 830). Osmanlı ilim adamları arasında para vakıflarının meşruiyeti konusunda Anadolu ve Rumeli kazaskerliği ile şeyhülislamlık makamında bulunmuş olan Çivizâde (ö. 1547) ile başlayan tartışmalara (Yediyıldız, 2003: 117-120) son noktayı Ebussud Efendi'nin para vakıflarına izin veren fetvaları koymuştur. Ancak başta Birgivî olmak üzere bir takım Osmanlı ulemasının para vakıflarına yönelik eleştirileri devam etmiştir (Özcan, 2003: 28-36, 47-50). XVIII. asır Türk vakıflarının toplam gelirlerinin takriben %32'si vakfedilmiş nakit paralardan geliyordu (Yediyıldız, 2003: 116). XIX. yüzyılda kurulan vakıflar içinde para vakıfları %57 gibi bir orana ulaşmıştır (Özcan, 2003: 88). Genel itibarı ile son asırlarda para vakıflarında büyük bir artış söz konusudur.

Para vakıflarında kâr oranı %10-20 arasında değişmekle birlikte (Çağatay, 1971: 50), Genel olarak Osmanlı uygulamasında onu on bir buçuk yani %15 oranında kâr nisbeti olduğu görülmektedir (Akgündüz, 1996: 227). Osmanlı

dönemindeki para vakıflarında %15'lik bir oranda verilecek para ile vakıflar tesis edilmiştir (Yediyıldız, 2003: 141).

Vakıf para, üç şekilde tahsis edilmiştir. Birincisi, müdarebe şirketi kurarak elde edilen kârın tasadduk edilmesi, ikincisi; fakirlere ve tahsis edilen kimselere ticaret sermayesi olarak verilmesi yani kredi olarak kullanılması, üçüncüsü; Osmanlı uygulamasında “*muamele-i şer'îye*” de denilen usulle gelir sağlanarak (istirbah edilerek) elde edilen gelirin fakirlere dağıtılmasıdır (Akgündüz, 1996: 223).

Kuruluşu ve tescili gerçekleştirilen vakfın sermayesi müteveli tarafından işletilmekte elde edilen gelir, vakfın kuruluş amacına yönelik olarak vakfiyede öngörülen yerlere harcanmaktadır. “*Nukûd-ı mevkufe*”nin nasıl işletileceği konusu “*istilâl*”, “*istirbâh*”, “*murabaha olunmak*” ya da “*faideye verilmek*” gibi ifadeler kullanılmaktadır. Paranın muamele ya da muamele-i şer'îye ile istilâl ve istirbâh olunması Çivizâde ve Birgivî tarafından eleştirilen ve faize açılan bir kapı olarak değerlendirilmiştir. (Özcan, 2003: 53). Ancak para vakıfları, toplumdaki kredi ihtiyaçlarının karşılanmasında büyük bir görev ifa etmiş, tefecilik ve ribahorluk gibi toplum hayatını sarsacak uygulamaların yaygınlaşmasını da engellemiştir (Özcan, 2003: 76-77).

Para vakıfları kurulduktan sonra vakfın sermayesi vakfiyede belirtilen usullerden biri ile işletilmekte, bunun karşılığında belli bir gelir elde edilmektedir. Ana sermaye olduğu gibi muhafaza edilirken, buna karşılık elde edilen gelir vakfiyede öngörülen yerlere harcanmaktadır. Vakfın harcamaları iki kısımdır. Birinci kısım, vakfın idaresi için müteveli, nâzır ve kâtip gibi görevlilere yapılan harcamalardır. İkinci kısım ise, vakfın kuruluş amacı çerçevesinde hayır hizmetlerine yapılan harcamalardır (Özcan, 2003: 76).

Osmanlı toplum hayatında mahallelerin sosyal ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılamak için de mahalle avarız vakıflarına hayır sever vatandaşlar, paralarını vakfetmişlerdir. Konya'da da mahalle avarız vakıflarına tahsis edilmiş para vakıfları bulunmaktaydı. Avarız vakıflarına vakfedilen paranın da genel teamül- lere uygun olarak %10, %15 ve %20 oranlarında işletildiği görülmektedir (Tuş, 2007: 173).

Son dönem para vakıflarının fonksiyonlarında değişiklikler meydana gelmiştir. Özellikle mahalle ve köylerde ortak faaliyetlerin yürütülmesi, ortak ihtiyaçların karşılanması, mali alanda sıkıntıya düşenlere yardım edilmesi şeklinde yeni düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir (Özcan, 2003: 77). 1864'te Mura- haba Nizamnamesi yayınlanmak suretiyle para vakıflarının işletilmesinin dene-

tim altına alınmaya çalışıldığı görülmektedir (Çağatay, 1971: 53). 1869'dan itibaren vakıf paralarla ilgili suiistimallerin önlenmesi için her vilayet ve kazada faaliyet gösteren vakıfların hesaplarının çok sıkı tutulması istenmiştir (Akgündüz, 1996: 232). Para vakıfları XIX. yy.'da Osmanlı toplumunda ihtiyaç sahiplerinin önemli bir kredi kaynağı durumundadır. Zamanla para vakıfları toplumsal işlevini kaybetmiş; devlet, nakit para vakıflarını bir şekilde yine toplum hizmetinde kullanmaya devam etmiştir. Cumhuriyet'le birlikte eski işlevini kaybeden 1069 para vakfının mevcut paralarını tek elden işletmek amacıyla 1954'te Vakıflar Bankası kurulmuştur (Güneri, 1976: 37).

II. KADINHANI MERKEZDE KURULAN PARA VAKIFLARI

Konya çevresindeki eski yerleşim yerlerinden biri de Kadınhanı'dır. Bu hanın, Devlet Hatun adına yaptırıldığı hem vakfiyelerinden hem de arşiv belgelerinden öğrenilmektedir. Hanın kapısının üstündeki kitabesinde Mahmut kızı Raziyye Hatun'un ismi geçmektedir. Devlet Hatun'un adı Raziyye'dir. Han, 1223'te yaptırılmıştır (Konyalı 1997: 386). Han ve çevresi Selçuklulardan itibaren nüfus bakımından hızlı bir gelişme göstermiştir.

Tarihî İpek Yolu üzerinde bulunmasından dolayı Kadınhanı, Selçuklulardan sonra Osmanlı döneminde de sosyal ve ekonomik alanda büyük gelişmeler göstermiştir. Kadınhanı, her geçen gün gelişirken, çevresinde de birçok yeni köy kurulmuştur.

Kadınhanı, Osmanlı dönemi kayıtlarına genelde Saidili şeklinde geçmiştir. XV. yüzyıldan itibaren Kadınhanı, Saidili nahiyesinin merkezi olmuştur. Kanuni dönemine ait 1530 tarihli tahrir defterinde Saidili, Konya'ya bağlı nahiyelerden biri olup nahiye sınırları içinde 40'tan fazla köy bulunmaktadır (BOA, 1996 : 16-44). Saidili nahiyesinin merkezi olan Kadınhanı, XX. yüzyıl başlarında da Konya merkeze bağlıdır. Salnâmelerde Saidili nahiyesinin merkezi olarak Kadınhanı kasabası geçmektedir (KVS, 1322: 285). Handan dolayı burasının adı zamanla Kadınhanı şeklinde meşhur olmuştur.

Osmanlı döneminde Kadınhanı ve nahiyeye bağlı diğer köylerden Konya'da bulunan bir çok vakfın geliri bulunmaktaydı. Mesela; Sadreddin-i Konevî vakfının; Lâdik köyünün öşür gelirinin dörtte üçü ve haracının tamamı ile Saidili'ne bağlı Çandır ve Kirli köyleri ile Kafir Değirmeni'nden geliri mevcuttu (Konyalı, 1997: 497). Kestel ve Koçmar köylerini Sultan II. İzzettin Keykavus veziri Kadı İzzettin'e bir cemile olması için Kadı İzzettin Camii'ne 1254'te vakfetmişti (Konyalı 1997: 420). Osmanlı döneminde birçok cami, mescit ve medrese vakfının da Kadınhanı'nda faaliyet gösterdiği bilinmektedir. Kadınhanı'nda

XIX. yüzyılda Osmanlı toplumundaki genel teamüllere uygun olarak birçok para vakfının da kurulduğu arşiv belgelerinden anlaşılmaktadır.

1. Kara Halil Mahallesi Kanber oğlu Mehmed Ağa bin Hasan Vakfı

Saidili nahiyesi merkez Kara Halil Mahallesinden Kanber oğlu Mehmed Ağa bin Hasan, müteveli tayin ettiği oğlu Mehmed mahzarında kendi malından iki bin kuruşu vakfedip şöyle şart koşmuştur; iki bin kuruşun kefile müteveli tarafından verilmesini, elde edilecek gelirin dört sehim itibar olunmasını, bir sehiminin inşa ettirdiği caminin tamir ve termimine, iki sehiminin camide hatip ve imam olan kişilere, bir sehiminin de müteveliye verilmesini, hayatta oldukça kendisinin müteveli olmasını vefatından sonra evladı evladının müteveli olmasını, neslinin kesilmesinden sonra hakim tarafından uygun görülecek, tevliyeti yürütecek müstakim bir zatın müteveli olmasını istemiştir. Vakfiye, 23 Rebiülahir 1294/8 Mayıs 1877'de Konya mahkemesinde tescil edilmiştir. Vakfiyenin şahitleri, Eytam Müdürü Abdülkadir Efendi, Mehmed Efendi ibn Ali Efendi, Hacı Şakir Efendi ibn Mehmed Efendi, Ali Efendi ibn Mustafa Efendi, Hacı Ali Efendi ibn Seyyid Efendi, Mahfir Hafız Ali Ağa'dır (KŞS, no. 96: 167-2).

Kanber oğlu Mehmed bin Hasan, meclis-i şer'e gelip, bundan otuz sene önce Kara Halil Mahallesinde kendi malından kendi mülkü üzerine mescit inşa ettirdiğini, mahalleye yakın yerde cami olmadığından cuma ve bayram namazlarını kılmada zorluk çektiğini, mahalle nüfusunun çok olduğunu, mescide minber konularak cami yapılıp, padişah izni ile berat verildiğini ifade etmiştir. Vakfettiği iki bin kuruşun gelirinden yıllık 150 kuruştan toplam 300 kuruşun caminin imam ve hatibine verileceği belirtildiğinden, imam ve hatiplik için liyakat ve ehliyeti Meclis-i İdare-i Vilayette Evkaf Muhasebecisi Ahmed Tahir Bey hazır olduğu halde yapılan imtihana göre, Kara Halil Mahallesi nüfus defterinde 14. hane üçüncü numarada kayıtlı olan 23 yaşında, kura firarisi ve redif bakayası olmadığı Redif Miralaylığı vekâletinden verilen mazbatadan anlaşılan Ahmed Efendi ibn İbrahim'e berat verilerek vakfiye kalemine kaydedilmesini 2 Rebiülahir 1294/17 Nisan 1877'de arz etmiştir (KŞS, no. 96: 168-1).

Bu vakfiye, Kadınhanı ile ilgili önemli bilgiler vermektedir. Saidili nahiyesinin merkezinin Kadınhanı kasabası olduğu görülmektedir. Kara Halil Mahallesinin, Kadınhanı merkezde XIX. yy.'da nüfusu artan bir mahalle olduğu anlaşılmaktadır. Kara Halil Mahallesinde Kanber oğlu Mehmed bin Hasan tarafından mahallede 30 sene önce bir mescit inşa edildiği anlaşılmaktadır. Kara Halil Mahallesi Mescidinin diğer adının Kanber oğlu Mehmed bin Hasan mescidi

olduğu söylenebilir. Mescit, minber konulmak suretiyle camiye dönüştürülmüştür.

2. Şahvirdi Mahallesi el-Hâc Osman Efendi ibn el-Hâc Hasan Ağa Vakfı

Konya'nın Saidili nahiyesi Şahvirdi Mahallesinden el-Hâc Osman Efendi ibn el- Hâc Hasan Ağa, Konya mahkeme-i şer'inde müteveli tayin ettiği el- Hâc İhsan Efendi ibn merkûm Hacı Hasan mahzarında; malından iki bin kuruşu vakfedip şöyle şart eylemiştir; meblağdan onu on bir buçuk hesabıyla müteveli eliyle verilecek paradan elde edilecek gelir üç sehim itibar edilerek, bir sehim nahiyeğe bağı Kestel köyünde hayır sahipleri tarafından inşa ettirilen caminin tamir ve termimine, bir sehiminin camide imam ve hatip olanlara, bir sehiminin de müteveliye verilmesini, hayatta oldukça kendisinin müteveli olması vefatından sonra erkek evladı evladının aslah ve erşed olanının müteveli olmasını, vakfın bozulmasından sonra vakıf paranın Müslüman fakirlere sarf edilmesini şart koşmuştur. 28 Cemaziyelahir 1303/4 Nisan 1886'da vakfiye tescil edilmiştir. Vakfiyenin şahitleri; Konya eşrafından el- Hâc Ahmed Efendi, mahkeme-i şer' kâtiplerinden el-Hâc Ali Rıza Efendi, kâtip Ahmed Şükrü Efendi'dir. (KŞS, 103: 190-3).

Kestel köyünde inşa edilen mescit, köy yakınında cuma namazı kılmak için cami olmadığından ayrıca ahali kış günlerinde zorluk çektiğinden, minber konulmak sureti ile camiye dönüştürülmüştür. El- Hâc Osman Efendi'nin vakfettiği iki bin kuruşun gelirinden senelik yüz kuruşla hitabet cihetine Kadınhanı Şahvirdi Mahallesinin 18. hanesi ikinci numarada kayıtlı 20 yaşında olan ve askerce sakıncası olmayan ve hatiplik için ehliyeti Evkaf Muhasebecisi Cafer Saded ve Redif Yüzbaşısı Osman Efendi hazır olduğu halde Meclis-i İdare-i Vilayette imtihan edilen Ebudderda Efendi ibn el- Hâc Osman Efendi'ye berat verilmesi 21 Cemaziyelahir 1303/28 Mart 1886'da talep edilmiştir (KŞS, 103: 190-1).

Para vakfının %15 gelikle işletildiği anlaşılmaktadır. Kestel köyünde inşa edilen mescidin camiye dönüştürülmesinden Kestel köyünde nüfusun arttığı anlaşılmaktadır. Köy mescidi cami olduktan sonra hatip tayin edilmiş, hatibin maaşı el- Hâc Osman Efendi ibn el- Hâc Hasan Ağa Vakfından karşılanmıştır.

3. Derbentli Mahallesi Ali Efendi ibn Seyyid Efendi Vakfı

Saidili kasabası Derbentli Mahallesi sakinlerinden Ali Efendi ibn Seyyid Efendi, müteveli tayin ettiği el- Hâc Hüseyin Efendi ibn el- Hâc İbrahim Efendi mahzarında, malından iki bin kuruşu vakfedip şöyle şart koşmuştur; iki bin kuruşun rehin ve kefile onu on bir buçuk hesabıyla verilmesini, elde edilecek

gelirin dört sehim kabul edilerek, bir sehiminin Derbentli Mahallesi'nde ashab-ı hayratın inşa ettirdiği caminin tamir ve termimine, iki sehiminin camide imam ve hatip olan kişilere, bir sehimin mütevellî olan kişiye verilmesini, hayatta oldukça kendisinin vefatından sonra erkek evladı evladının, neslinin kesilmesinden sonra Şer'i mahkemenin reyine göre ehil birine tevliyetin verilmesini istemiştir. Vakfiye, 3 Receb 1303/8 Nisan 1886'da Konya Mahkemesinde tescil edilmiştir. Mahkeme-i Şer' ser-kâtibi Mehmed Salim Efendi, Emvâl-i eytâm müdürü-i sabıkı Abdülkadir Efendi, Hacı Şükrü Efendi, Ahmed Efendi, Mustafa ve Hakkı Efendi şahit olmuştur (KŞS, no. 99: 474-1).

Derbentli Mahallesi ahalisi meclis-i şer'e gelerek, daha önce mahallede ashab-ı hayrat tarafından inşa edilen mescitten başka mahallede ve mahallede yakın yerde cami olmadığından, mahalle nüfusunun çok olduğundan ahali ve yaşlılar cuma ve bayram namazlarını edada zorluk çektiğinden mescide minber konularak cami yapıp berat verilmesini talep etmişlerdir. Mahalle ahalisinden Ali Efendi'nin vakfettiği iki bin kuruştan yıllık 93 kuruş 30 paradan toplam 187,5 kuruşun imam ve hatibe verileceğini, mahalle nüfusuna kayıtlı olup, Evkaf muhasebecisi Ali Rıza Efendi'nin, hazır olduğu imtihanında başarılı olan askeri yönden herhangi bir sakıncası olmayan Ali Efendi'nin imam ve hatipliğe uygun olduğu anlaşılmıştır. Ali Efendi'nin imam ve hatip olarak atanması için berat verilmesi 12 Receb 1303/17 Nisan 1886'da talep edilmiştir (KŞS, no. 99: 473-3).

4. Çavundur Mahallesi Hacı İbrahim Camii Para Vakfı

Kadınhanı'nda Çavundur Mahallesi Hacı İbrahim Camii para vakfının vâkîfı tespit edilememiştir. Ancak bu para vakfının da vakfiye şartlarına göre ihtiyaç sahiplerine para verdiği anlaşılmaktadır. Bu vakıftan para alan kişilerin bazı dönemlerde borçlarını zamanında ödemedikleri görülmektedir. Çavundur Mahallesi'ndeki Hacı İbrahim Camii para vakfından para alan Ahmet Efendi ibn Mehmed Said, borcunu zamanında vakfa teslim etmemiş, mütevellî de durumu mahkemeye taşımıştır. Çavundur Mahallesi ahalisinden mütevellî Abdülkadir bin Ahmed Çavuş, Çavundur Mahallesi'nden Ahmed Efendi ibn Mehmed Said'in; 1 Teşrin-i evvel 1314/1 Ekim 1898 tarihli senede göre mütevellîsi bulunduğu mahalledeki Hacı İbrahim Camii para vakfına toplam 1.761 kuruş borcu olduğunu, 128 kuruşu kendine teslim ettiğini, ancak 1.333 kuruş alacak kaldığından, alacak paranın vakıf adına kendisine teslim edilmesini talep etmiştir. Ahmed Efendi, cevabında; 13 Ağustos 1315/26 Ağustos 1899'da 128 kuruşu Abdülkadir Efendiye verdiğini, bir ay önce de 37 kuruşu mahalle mektebine sarf ettiğini, vakfa 1.596 kuruş borcu kaldığını kabul etmiştir. İfadelerden sonra

Ahmed Efendi'nin, 633 kuruşu müteveli Abdülkadir Ağa'ya teslim etmesine 24 Şaban 1317/29 Aralık 1899'da karar verilmiştir (KŞS, no. 132: 55-1).

III. KADINHANI'NİN KÖYLERİNDE KURULAN PARA VAKIFLARI

1. Akdalı Köyü Kara Veli oğlu Hacı Süleyman Ağa ibn Veliyüddin Vakfı

Saidili nahiyesi Akdalı köyünden Kara Veli oğlu Hacı Süleyman Ağa ibn Veliyüddin köy ahalisinden Mehmed Efendi ibn Kara Veli huzurunda, malından iki bin kuruşu vakfedip, şöyle şart eylemiştir; vakıf paranın müteveli tarafından kefile verilerek elde edilecek gelirin iki sehim olmasını, bir sehiminin köyde inşa ettirdiği mescidin tamir ve termimi ile mescitte yakılacak kandil ve şamdanların yağ masraflarına verilmesini, bir sehiminin de mescide görevli hatibe verilmesini, hayatta oldukça kendinin ber-vech-i hasbî müteveli olmasını, vefatından sonra tevliyetin köy ahalisinden emin bir kişiye verilmesini istemiştir. Vakfiye, 11 Cemaziyelevvel 1313/19 Ekim 1896'da tescil edilmiştir. Vakfiyenin sonunda vâkıf Hacı Süleyman'ın mührü bulunmaktadır (KŞS, no. 125: 53-2). el- Hâc Süleyman Ağa ibn Kara Veliyüddin vakfının 12 Cemaziyelevvel 1313/20 Ekim 1896 tarihli bir diğer suretinde vakfiyenin şahitleri olarak Mahkeme-i şer' kâatibi Mehmed Efendi ibn Ali, Kâtip Talat ibn Ali Rıza, Mukayyid Hacı Mustafa Efendi ibn Hacı Mehmed'in isimleri geçmektedir (KŞS. no. 107: 147-3).

2. Karabıyıklı Köyü Hacı İlyas oğlu Halil Ağa ibn Süleyman Vakfı

Saidili nahiyesi Karabıyıklı köyünden Hacı İlyas oğlu Halil Ağa ibn Süleyman, meclis-i şer' de müteveli tayin ettiği aynı köyden Hacı İlyas oğlu Mehmed Efendi ibn Hacı Musa mahzarında, malından yirmi adet lira-i Osmanî'yi vakfedip şöyle şart koştur; yirmi adet lira-i Osmanî'nin rehin ve kefile müteveli tarafından onu on bir buçuk hesabıyla verilmesini, elde edilecek gelirin iki sehim itibar olunmasını, bir sehiminin Karabıyıklı köyünde hayır sahiplerinin yardımı ile inşa ettirdiği mescidin tamir ve termimine, bir sehimin de mescitte hatip olan kişiye verilmesini, hayatta oldukça ber-vech-i hasbî kendisinin müteveli olmasını, ölümünden sonra erkek evladı evladına tevliyetin verilmesini, neslinin kesilmesinden sonra köyden mutemet birinin müteveli olmasını istemiştir (KŞS, no. 141: 18-2). Vakfiye, 28 Zilhicce 1323/24 Şubat 1906'da Konya Mahkemesinde tescil edilmiştir (KŞS, no. 141: 19-1).

3. Karahisarlı Köyü Mehmed Niyazi Efendi ibn İsa bin İbrahim Vakfı

Saidili nahiyesi Karahisarlı köyünden Mehmed Niyazi Efendi ibn İsa bin İbrahim, müteveli tayin ettiği aynı köyden Hacı Hüseyin oğlu Mehmed bin

Hacı Hüseyin mahzarında, malından iki bin kuruşu vakfedip, kefil ve rehinle müteveli tarafından onu on bir buçuk hesabıyla verilecek paranın gelirinin iki sehim kabul edilerek, bir sehiminin hayır sahiplerinin yardımı ile köyde inşa ettirdiği caminin tamir ve termimine, bir sehiminin de camide hatip olan kişiye verilmesini, hayatta oldukça ber-vech-i hasbî kendisinin müteveli olmasını ölümünden sonra hakim onayı ile köyden ehil ve erbap birinin müteveli olmasını şart koşmuştur. Vakfiye, 3 Zilhicce 1320/4 Mart 1903'te tescil olunmuştur. Vakfiye suretinin yan tarafında Kadı Mehmed Emin Efendi tarafından, 20 Zilhicce 1324/5 Şubat 1907 tarih ve 1021 numara ile tescil ve kaydedildiğine dair kayıt da mevcuttur (KŞS, no. 143: 152-1).

Karahisarlı köyünden İmam oğlu Mehmed bin Abdullah, Ömer bin İsmail, İlyas oğlu İbrahim bin Musa, İmam oğlu Mehmed bin Mustafa, meclis-i şer'e gelerek, köylerinde cami olmadığından cuma ve bayram namazlarını kılmak için camiye muhtaç olduklarını, köyün ahalsinin çok olduğunu, köyde hayır sahiplerinin yardımları Niyazi Efendi tarafından daha önce bir mescit inşa edildiğini, minber konularak cami yapıldığını, mescidin bânîsi Niyazi Efendi tarafından mescide iki bin kuruş vakfedildiğini, yıllık 120 kuruşla hatiplik için Karahisarlı köyü nüfus defterinde 29. numarada kayıtlı H.1282/M.1865-1866 doğumlu, askeriyece bir mahzuru olmayan ve müftü Hacı Ahmed Efendi huzurunda yapılan imtihanda başarılı olup hatiplik için ehil olduğu anlaşılan Niyazi Efendi'nin hatip olarak atanması için 8 Zilhicce 1320/9 Mart 1903'te berat talep edilmiştir (KŞS no.112: 90-2).

4. Kayacalı Köyü Adı Güzel oğlu Halil bin Hasan Vakfı

Saidili nahiyesi Kayacalı köyünden olup Konya'da misafir olan Adı Güzel oğlu Halil bin Hasan, Konya mahkemesinde, müteveli tayin ettiği Kayacalı köyünden Keşşaf oğlu Mustafa bin Musa huzurunda, malından iki bin kuruşu vakfedip şöyle şart koşmuştur; iki bin kuruştan kefile verilecek paranın onu on bir buçuk hesabıyla elde edilecek gelirin iki sehim itibar olunmasını, bir sehiminin köyde ashab-ı hayratın yardımları ile inşa ettiği mescidin tamir ve termimine sarf olunmasını, bir sehiminin de mescidin hatibine verilmesini, hayatta oldukça vakfın mütevellisinin ber-vech-i hasbî kendisinin olmasını, vefatından sonra aslah evladı evladının erkek olanlarına, neslinin kesilmesinden sonra hakim reyine göre köyden ehil olan bir kişiye tevliyetin verilmesini şart koşmuştur (KŞS, no. 114: 12-2). Vakfiye, 15 Zilkade 1322/22 Ocak 1905'te Konya mahkemesinde tescil edilmiştir. Şahit olarak, Mahkeme-i şer' kâtibi el-Hâc Ali Rıza Efendi, Kâtip Mehmed Fahri Efendi ibn Ali Efendi ve Mübaşir Tahir'in adı geçmektedir (KŞS, no.114: 13-1). Bu vakfın 114 numaralı Şer'iyeye Sicili'nin 19.

sayfada bir sureti daha vardır. Bu suretin yan tarafında defterin 25. numarasında kayıt olunduğunu sehven burada tekrar kaydedildiği belirtilmiştir (KŞS, no. 114: 19-1). Vakfiyenin bir diğer sureti 147 numaralı Konya Şer'iyeye Sicilinde olup bu suretin kenarına da "*vakfiyet üzere teslim ve kabz*" ifadesi yazılmıştır (KŞS, no. 147: 53-1).

5. Konurvıran Köyü Abbas oğlu İbrahim Efendi ibn İsmail Vakfı

Saidili nahiyesi Konurvıran köyünden Abbas oğlu İbrahim Efendi ibn İsmail, müteveli tayin ettiği Kadınhanı kasabası ahalisinden İçilli zâde Mehmed Efendi ibn Hacı Osman Efendi huzurunda iki bin kuruşu vakfedip şöyle şart eylemiştir; vakfettiği iki bin kuruştan kefile verilecek paradan onu on bir buçuk hesabıyla elde edilecek gelirin iki sehim kabul edilmesini, bir sehiminin aynı köyde ashab-ı hayratın yardımları ile inşa olunan mescidin tamir ve terminine harcanması, bir sehiminin de camide hatip olan kişiye verilmesini hayatta oldukça kendisinin ber-vech-i hasbî müteveli olmasını, vefatından sonra erkek evladı evladının aslah olanının müteveli olmasını, neslinin kesilmesinden sonra kardeşi Ahmed'in erkek evladı evladının müteveli olmasını, neslinin kesilmesinden sonra köy ahalisinden ehil olan bir kişiye marifet-i şer'le tevliyetin verilmesini istemiştir. Vakfiye, 26 Muharrem 1325/2 Mart 1907'de tescil edilmiştir. Mahkeme-i şer' kâatibi Mehmed Efendi ibn Ali Efendi, Kâtip Rüşdü Efendi ibn Hacı Şakir Efendi, Mukayyid İhsan Efendi ibn Ahmed Efendi, Mübaşir Tahir Efendi ibn Mehmed ve Mahfir Mehmed vakfiyenin şahitleri olarak kaydedilmiştir (KŞS, no. 116: 83-1). Aynı vakfiyenin bir başka sureti 138 numaralı Konya Şer'iyeye Sicilinde bulunmaktadır. Vakfiyenin bu suretinde de erkek evladı neslinin kesilmesinden sonra erkek kardeşi Ahmed'in evladı evladının müteveli olması şart koşulmuştur. Vakfiyenin bu suretinde vâkıfın mührü de bulunmaktadır (KŞS, no. 138: 116-1).

Konurvıran köyü ahalisinden Abdülbaki oğlu İbrahim Efendi ibn Mehmed Ali, İbrahim bin Abbas, meclis-i şer'e gelerek, Konurvıran köyünde cami olmadıktan kış ve yaz günlerinde cuma ve bayram namazlarında sıkıntı çekildiğini, köyde camiye ihtiyaç olduğundan köyün büyük ve nüfusunun fazla olduğundan köyde hayır sahipleri tarafından daha önce inşa edilen mescide minber konularak camiye dönüştürüldüğünü, bu sebeple camide cuma ve bayram namazları kılınması için gerekli iznin verileceği bir beratın kendilerine verilmesini 6 Safer 1325/22 Mart 1907'de talep etmişlerdir (KŞS, no.139: 66-1).

6. Kurşunlu Yaylası Hacı Himmet oğlu Mehmed Efendi ibn Hacı Himmet bin Emin Vakfı

Saidili nahiyesi Kurşunlu Yaylası ahalisinden Hacı Himmet oğlu Mehmed Efendi ibn Hacı Himmet bin Emin, mahkeme-i şer' de mütevellî tayin ettiği, Konya'nın Kürkcü Mahallesinden İplikçi müderrisi Çerkez zâde Hacı Halis Efendi ibn merhum Hacı Mustafa Efendi huzurunda, kendi malından 20 adet lira-i Osmanî'yi vakfedip şöyle şart etmiştir; paranın onu on bir buçuk hesabıyla kefile verilmesini, gelirin iki sehim itibar edilerek, bir sehiminin ashab-ı hayratın yardımlarıyla Kurşunlu Yaylası'nda inşa eylediği mescidin tamir ve terminine sarf olunmasını, bir sehiminin mescitte hatip olan zata verilmesini, hayatta oldukça kendinin vakfa mütevellî olmasını, ölümünden sonra erkek evladı evladının aslah olanının mütevellî olmasını, neslinin kesilmesinden sonra köyden emin birinin mütevellî olmasını istemiştir. Vakfiye, 28 Zilhicce 1324/12 Şubat 1907'de tescil edilmiştir. Vakfiye suretinde hakim-i şer', vâkîf ve mütevellînin mühürleri bulunmaktadır (KŞS, no. 138: 100-1).

7. Kuyulu Zebir Köyü Hacı Abdülgaffar zâde Ali Efendi ibn Hacı Mazhar Vakfı

Saidili nahiyesi Kuyulu Zebir köyünden Hacı Abdülgaffar zâde Ali Efendi ibn Hacı Mazhar, Karabağ köyü ahalisinden Hacı Mehmed Ağa ibn Mehmed huzurunda, kendi malından iki bin kuruşu vakfedip şöyle şart koştur; iki bin kuruşun kefile onu on bir buçuk hesabıyla mütevellî tarafından verilmesini, gelirin iki sehim kabul edilmesini, bir sehiminin ashab-ı hayratın yardımlarıyla köyde inşa edilen mescidin tamir ve terminine sarf olunmasını, bir sehimin ise mescitte hatip olanlara verilmesini, hayatta oldukça kendisinin mütevellî olmasını, vefatından sonra erkek evladının aslah evladına tevliyetin verilmesini, nesli kesildikten sonra tevliyetin hakim-i şer' marifetiyle köy ahalisinden emin bir kişiye tevcih olunmasını, vakfın gelirinden fazlasının fakirlere verilmesini şart koştur. Vakfiye, 14 Muharrem 1314/26 Haziran 1896'da tescil edilmiştir (KŞS, no. 127: 40-1). Bu vakfiyede diğer vakfiyelerden farklı olarak vakfın fazla gelirlerinin fakirlere verilmesi önemli bir özelliktir.

8. Kuyulu Zebir Köyü Ali Efendi ibn Hacı Abdülkadir Vakfı

Saidili nahiyesi Kuyulu Zebir köyü aşiretinden Ali Efendi ibn Hacı Abdülkadir, meclis-i şer' de mütevellî tayin ettiği aynı aşiretten Süleyman Efendi ibn, huzurunda malından iki bin kuruşu vakfedip şöyle şart etmiştir; kefile verilecek paranın onu on bir buçuk hesabıyla elde edilecek geliri iki sehim kabul edilerek, bir sehiminin Zebir köyünde hayır sahiplerinin yardımı ile inşa olunan

caminin tamir ve termimine sarf olunması, bir sehiminin de camide hatip olan zata verilmesini, hayatta oldukça *“ber-vech-i hasbî”* kendinin müteveli olmasını ölümünden sonra aslah erkek evladı (KŞS, no. 110: 182-5) evladının müteveli olmasını, neslinin kesilmesinden sonra, tevliyetin köy ahalisinden ehil bir kişiye verilmesini istemiştir. Vakfiye, 29 Şevval 1319/9 Şubat 1902’de tescil edilmiştir. Mahkeme-i şer’ kâtibî Mehmed Fahri Efendi ibn Ali Efendi, Kâtip Rüşdü Efendi ibn Şakir Efendi, Mübaşir Mevlüd Ağa ibn İbrahim, Mahfir Mehmed Ağa vakfiyenin şahitleridir (KŞS, no. 110: 183-1). Vakfiyenin 143 numaralı Konya Şer’iye Sicilindeki nüshasında vâkıfın adı Ali ibn Hacı Kadir olarak kaydedilmiştir (KŞS, no. 143: 79-1).

Vakfiyeden, mütevellinin vakıftan herhangi bir geliri olmadığı, mütevelliliği *“ber-vech-i hasbî”* yani para almadan hayır amaçlı yaptığı anlaşılmaktadır. Ayrıca vakfiyede vâkıfın Zebir köyündeki aşiretinin ismi yazılmamıştır. Zebir köyünün bir Yörük köyü olduğu bilinmektedir. Özellikle bu köy ve civarına Osmanlı döneminde Sarıkeçili Yörük aşiretinin yerleştiği bilinmektedir. Vâkıf Ali Efendi ibn Hacı Abdülkadir de büyük olasılıkla bu Yörük aşiretine mensuptur.

9. Meydanlı Köyü Hacı Hüseyin Ağa ibn Dede oğlu ve Hacı İsa oğlu Hacı Yusuf Vakfı

Saidili nahiyesi Meydanlı köyünden Hacı Hüseyin Ağa ibn Dede Oğlu ve Hacı İsa Ağa ibn Hacı Yusuf, meclis-i şerde müteveli tayin ettikleri Konya’nın Büyük Sinan Mahallesinden Salih Efendi ibn Ahmed Efendi huzurunda her biri bin kuruştan toplam iki bin kuruşu vakfedip şöyle şart etmişlerdir; iki bin kuruşun kefile onu on bir buçuk hesabıyla verilmesini, elde edilecek gelirin üç sehim itibar edilerek, bir sehiminin köyde ashab-ı hayratın yardımları ile adı geçen Dede oğlu ve Yusuf Ağa’nın bina ettirdikleri mescidin tamir ve termimine, diğer iki sehiminin mescitte imam ve hatip olana verilmesini, hayatta oldukça *ber-vech-i hasbî* ikisinin müşterek olarak müteveli olmasını, ölümlerinden sonra köy ahalisinden Hacı İsa’nın kardeşi Mevlud bin Hacı Yusuf’un müteveli olmasını, onun ölümünden sonra evladının erkek ve aslah evladı evladının müteveli olmasını, nesillerinin kesilmesinden sonra hakim rey’i ile köy ahalisinden ehil birinin müteveli olmasını istemiştir. Vakfiye, 9 Zilkade 1317/12 Mart 1900’de tescil edilmiştir. Mahkeme-i şer’ kâtibî Mehmed Efendi ibn Ali Efendi, Rüşdü Efendi ibn Şakir Efendi, Mehmed Ağa ve Mevlud Ağa vakfiyenin şahitleridir (KŞS, no. 110: 25-2). Vakfiyenin bir diğer sureti, 27 Şevval 1318/18 Şubat 1901 tarihli olarak 132 numaralı Konya Şer’iye Sicilinde kayıtlıdır (KŞS, no. 132: 63-1).

Meydanlı köyünden Salih Efendi ibn Abdullah, Hacı Halil bin İsa ve Ali bin Mehmed, meclis-i şer'e gelerek köylerine yakın bir yerde cami olmadığından kış günlerinde ve cuma namazlarında Müslümanların ve ihtiyarların meşakkat çektiklerini, cuma ve bayram namazı eda etmek için daha önce Hacı Yusuf ve Hacı Hüseyin tarafından inşa olunan mescide minber konularak cami olduğunu, camide cuma ve bayram namazları kılınması için izin talep etmişlerdir. Cami için iki bin kuruş vakfedildiği, vakfın gelirinden hatibin maaşının ödeneceği, Saidili nahiyesi Çavundur Mahallesi nüfusu ikinci hanesi üçüncü numarada kayıtlı olan ve askeriyece ilişkisi olamayan Ali Fakih oğlu Hasan Efendi ibn Yusuf imtihan edilerek hizmete ehliyeti ve iktidarı olduğu anlaşıldığından hatipliğin ona verilerek berat verilmesini 27 Zilkade 1317/30 Mart 1900'de talep etmişlerdir (KŞS, no. 110: 33-3).

Meydanlı köyündeki mescidin camiye dönüştürülerek camiye hatip tayin edildiği anlaşılmaktadır. Tayin edilen hatibin maaşı vakıftan ödenecektir.

10. Pusad Köyü Çerkez Muhaciri Molla İsmail b. Hacı Ömer Vakfı

Konya'ya bağlı bulunan Saidili nahiyesi Pusad köyü sakinlerinden Çerkez muhaciri Molla İsmail b. Hacı Ömer, müteveli tayin eylediği Çerkez muhaciri Musa Efendi ibn Hacı Osman hazır olduğu halde malından iki bin kuruşu vakfedip şöyle şart etmiştir; onu on bir buçuk hesabıyla müteveli eliyle istirbah olunacak paranın gelirinin dört sehim kabul edilmesini, bir sehiminin daha önce Pusad köyünde hayır sahiplerinin bina ettiği caminin tamir ve termimine sarf olunması, iki sehiminin camide imam ve hatip olanlara, bir sehiminin de vakfın mütevellisine verilmesini, hayatta oldukça kendinin müteveli olmasını, vefatından sonra evladı evladının müteveli olmasını, neslinin kesilmesinden sonra hariçten ehil birinin müteveli olmasını şart ederek parayı müteveliye teslim etmiştir. Vakfiye, 5 Receb 1301/2 Mayıs 1884'te tescil edilmiştir. Şahitler; Mahkeme-i şer' kâtibi Hacı Ali Rıza Efendi ibn Seyyid Efendi, Ahmet Efendi ibn Abdülhalim Efendi, Mahfir Mehmed b. Ahmed ve Hacı Mustafa Ağa'dır. (KŞS, 103: 66-3). Bu vakfiyenin de diğer vakfiyelerle aynı özellikte olduğu görülmektedir. Ayrıca vakfiyeden Kadınhanı Pusad köyünde Çerkez muhacirlerinin iskân edilmiş olduğu da anlaşılmaktadır.

11. Şahviran Köyü Musa Efendi ibn Veliyüddin Vakfı

Saidili nahiyesi Şahviran köyünden Musa Efendi ibn Halil, müteveli tayin ettiği aynı köyden Süleyman Efendi ibn, huzurunda, malından iki bin kuruşu vakfedip şöyle şart koşmuştur; iki bin kuruşun rehin ve kefile müteveli tarafından onu on bir buçuk hesabı ile verilmesini, elde edilen gelirin bir sehiminin

Şahviran köyünde hayır sahipleri tarafından inşa edilen mescidin tamir ve termimine sarf edilmesini, iki sehiminin mescidin imam ve hatibine verilmesini, hayatta oldukça ber-vech-i hasbî kendisinin müteveli olmasını, ölümünden sonra hariçten ehil birinin müteveli olmasını istemiştir. Vakfiye, 15 Zilkade 1310/1 Haziran 1893'te tescil olunmuştur. Ser-kâtip Salim Efendi ibn Hüseyin Naci Efendi, Kâtip Ahmed Şükrü ibn Abdülhalim Efendi, Mukayyid el-Hâc Mustafa Efendi ibn Hacı Mehmed Efendi ve Mahfir Mehmed vakfiyenin şahitleridir (KŞS, no. 106, 82-4).

Musa Efendi ibn Veliyüddin, 15 Zilkade 1310/1 Haziran 1893 tarihli ve o tarihte Konya naibi bulunan Hüseyin Hasib Efendi imzalı ve mühürlü vakfiyesi ile mahkemeye gelip, malından iki bin kuruşu vakfedip, paranın gelirinin üç sehim olarak bir sehiminin Şahviran köyündeki mescidin tamir ve termimine, iki sehiminin imam ve hatip olan kişi verilmesini, hayatta oldukça kendinin ölümünden sonra ise evladının müteveli olmasını şart koştuğunu, ber-vech-i hasbî tevliyetin köy ahalisinden Kuşçu oğlu Hacı Abdullah Ağa ibn Mustafa'ya verilmesini, imamlığın ise vâkıfa verilmesi hakkında 9 Rebiülevvel 1312/31 Ağustos 1894 tarihli bir kıta ilâm olduğundan, köyden adı geçen Hacı Abdullah Efendi'ye tevliyetin ber-vech-i hasbî verilip, berat tevcih edilmesini 23 Cemaziyelevvel 1312/23 Kasım 1894'te talep etmiştir (KŞS, no. 107: 55: 4).

12. Yenice Kaya Köyü Mülazım Ali Ağa ibn Hacı Süleyman Vakfı

Saidili nahiyesi Yenice Kaya köyünden hayır sahibi Mülazım Ali Ağa ibn Hacı Süleyman, meclis-i şer' de müteveli tayin ettiği Hâfız Ali Ağa ibn Mehmed Emin mahzarında, malından üç bin kuruşu vakfedip, paranın kefile müteveli eliyle verilmesini, elde edilecek gelirden, Yenice Kaya köyünde önceki sene inşa ettirdiği camide imam ve hatip olanların her birine yıllık yüz ellişer kuruştan toplam üç yüz kuruş, müteveli olan kişiye de yıllık 50 kuruş verilmesini, hayatta oldukça kendisinin, ölümünden sonra ise evladı evladının müteveli olmasını şart koşmuştur. Vakfiye, 17 Şaban 1287/13 Kasım 1870'te Konya mahkemesinde tescil edilmiştir. Kâtip Salim Efendi, Eytâm Müdürü Abdülkadir Efendi, Kâtip Derviş Efendi, Kâtip Şükrü Efendi, Kâtip Şems Efendi, Hacı Kamil Efendi, Mahfir başı Tahir Ağa vakfiyenin şahitleridir (KŞS, no. 97: 1-1).

Yenice Kaya köyü ahalisi meclis-i şer'e gelerek, köylerinden Mülazım Ali Ağa ibn Hacı Süleyman'ın kendi malı üzerine kendi malından mescit inşa ettirdiğini, köylerine yakın yerde cami olmadığından kış günlerinde cuma ve bayram namazlarını kılmada zorluk çektiklerinden mescide izinle minber konulup beratla cami yapıldığını, Mülazım Ali Ağa'nın vakfettiği üç bin kuruştan yıllık

yüz elli kuruş ile bir hatip atanması için Evkaf Müdürü vekili Abdürrahim Efendi hazır olduğu imtihanla Saidili nahiyesi Kara Hisarlı Mahallesi nüfus defterinde 26. hane beşinci numarada kayıtlı 29 yaşında olan Hâfız Ahmed Efendi ibn Hasan'ın vazife için ehil olduğu anlaşıldığından adı geçene berat verilmesi talep edilmiştir (KŞS, no. 97: 3-2).

SONUÇ

Selçuklular döneminde kurulan Kadınhanı, Osmanlılar döneminde Saidili nahiyesinin merkez kasabası olmuştur. Nahiye sınırları içinde XVI. yy.dan itibaren kırktan fazla köy bulunmaktadır. Zamanla nahiyenin merkezi olan Kadınhanı kasabası adı ön plana çıkarken, Saidili şeklinde kullanım Cumhuriyet'le birlikte de devam etmiştir.

Osmanlı vakıf sistemi içinde önemli bir yere sahip olan para vakıflarının son yüzyıllarda bütün Osmanlı coğrafyasında arttığı gözlenmektedir. Bu bağlamda Kadınhanı merkez ve köylerinde de para vakıflarında büyük bir artış söz konusudur. Kadınhanı idari ve adli yönden Konya'ya bağlı olduğundan kurulan para vakıflarının vakfiyeleri Konya Şer'iyeye Mahkemesinde tescil edilmiştir. Kadınhanı ve köylerinde kurulan para vakıflarının genel olarak ana sermayesinin iki bin kuruş olduğu anlaşılmaktadır. Genelde mahalle ve köyde kurulan cami ve mescidin tamir ve bakımı ile imam ve hatip gibi görevlilerin maaşları için para vakıflarının tesis edildiği görülmektedir. Kadınhanı para vakıflarında paranın onu on bir buçuk hesabıyla yani %15 gelikle ihtiyaç sahiplerine kefil ve rehin yöntemi ile verildiği anlaşılmaktadır. Birçok vâkıf, ölümünden sonra mütevellilik makamına çocuklarını, nesillerinin kesilmesinden sonra mahalle ve köylerinde ehil kişileri şart koşmak suretiyle de vakfın devamlılığını sağlamayı hedeflemişlerdir. ©

KAYNAKLAR

AKGÜNDÜZ, Ahmet, (1996), *İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, İstanbul, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yay.

-----, (2002), "Osmanlı Hukukunda Vakıflar, Hükümleri ve Çeşitleri", *Türkler*, C.10, (Ed.: Hasan Celal GÜZEL, Kemal ÇİÇEK, Salim KOCA), Ankara, Yeni Türkiye Yay., s. 447-460.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), (1996), *387 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Karaman ve Rûm Defteri (937/1530), Konya, Bey-şehri, Ak-şehir, Larende, Ak-saray, Niğde, Kayseriyye ve İç-il Livâları*, Ankara: Başbakanlık Osmanlı Arşivi Yay.

ÇAĞATAY, Neşet, (1971), "Osmanlı İmparatorluğunda Riba-Faiz Konusu Para Vakıfları ve Bankacılık", *Vakıflar Dergisi*, S. 9, s. 39-56.

GÜNERİ, Hasan, (1976), "Vakıf İşletmeleri", *Vakıflar Dergisi*, S. 11, Ankara, s. 25-46.

Konya Şer'îye Sicili (KŞS), no. 96, 97, 99, 103, 106, 110, 112, 114, 116, 125, 127, 132, 138, 139, 141, 143.

Konya Vilayet Salnamesi (KVS), 1322.

FAROQHI, Suraiya, (2000), *Osmanlı'da Kentler ve Kentliler*, (Çev.: Neyyir KALAYCIOĞLU), İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yay.

KONYALI, İbrahim Hakkı, (1997), *Âbideleri ve Kitabeleri İle Konya Tarihi*, Ankara, Enes Yay.

KÜÇÜKDAĞ, Yusuf, (1989), "Lâle Devri'nde Konya", (Selçuk Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Tarihi Ana Bilim Dalı Basılmamış Doktora Tezi), Konya.

ÖZCAN, Tahsin, (2003), *Osmanlı Para Vakıfları Kanûnî Dönemi Üsküdar Örneği*, Ankara, TTK.

SAK, İzzet, (2005), *Şer'îye Sicillerinde Bulunan Konya Vakfiyeleri (1650-1800)*, Konya, Kömen Yay.

TUŞ, Muhittin, (2007), *Sosyal ve Kültürel Açından Konya*, Konya, Tablet Yay.

ÜNAL, Mehmet Ali, (2002), *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, Isparta, Fakülte Kitabevi.

YEDİYILDIZ, Bahaeddin, (2003), *XVIII. Yüzyılda Türkiye'de Vakıf Müessesesi Bir Sosyal Tarih İncelemesi*, Ankara, TTK.

-----, (1984), "XVIII. Asır Türk Vakıflarının İktisadi Boyutu", *Vakıflar Dergisi*, S.18, Ankara, s. 5-42

-----, (1986), "Vakıf", *İslam Ansiklopedisi*, C.13, İstanbul, MEB, s. 153-172.